

Memo van de gedeputeerde

L.W.L. Pauli

Gedep. Economie en Internationalisering

Onderwerp

Verduurzaming scheepvaart in Brabant

Datum

11 juli 2017

Documentnummer

4196074

Aan

Provinciale Staten van
Noord-Brabant

Kopie aan

Jan Willem Stad

Van

L.W.L. Pauli

Telefoon

(073) 681 25 87

Email

bpauli@brabant.nl

Bijlage(n)

-

Geachte Statenleden,

Via deze memo wil ik u graag informeren over [motie M51](#), verduurzaming scheepvaart, zoals ingediend bij de vergadering van 21 april over de Perspectiefnota.

Aanleiding

Eind 2016 is door een amendement, ingediend door de ChristenUnie, minister Kamp van Economische Zaken verplicht uitvoering te geven om € 5 miljoen in te zetten voor 'vernieuwende duurzame technologieën'. Hiervoor is een subsidieregeling duurzame scheepsbouw (SDS) samen met de brancheorganisatie [Netherlands Maritime Technology](#) ontwikkeld. Op 2 juni 2017 is deze brede regeling in de [Staatscourant](#) gepubliceerd, met de titel 'Duurzame innovatieve scheepsbouw'. Op 15 juli zal deze worden opengesteld voor aanvragen. De uitvoering ligt bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO).

De Europese Unie heeft ruimte gelaten om scheepsbouw te stimuleren. Nederland maakt nu, net als Duitsland, gebruik van deze mogelijkheid. Hierdoor ontstaat er nu een level playing field. De regeling biedt Nederlandse scheepswerven de kans om weer concurrerend te kunnen zijn, achterstanden in orders in te lopen. De regeling is tevens goed voor de werkgelegenheid. De komst van deze regeling sluit aan op twee beslissingen van de 'International Maritime Organisation' (IMO). Dit betreft de uitstootnormen stikstof in 2021 en de wereldwijde lage zwavelnorm die geldt vanaf 2020.

Daarnaast kan de scheepsbouw- en reparatie een zetje gebruiken sinds de zware crisis eind 2015 met een flinke daling in het aantal orders. Desondanks bleef de omzetsdaling beperkt in 2016 tot 14% voor de innovatieve scheepsbouwers en maritieme toeleveranciers.

Doel subsidieregeling

De subsidie wordt verstrekt aan een 'scheepswerf' voor een 'scheepbouwinnovatieproject'. Dit project levert een bijdrage aan duurzame ontwikkeling op één of meerdere van de volgende gebieden ([bijlage 3.19.1](#)):

- Emissievermindering (zoals gebruik van LNG, liquid natural gas)
- Geluid
- Duurzame levenscyclus

- Duurzame inzetbaarheid (vergroten van de veiligheid tijdens gebruik van het schip)

Scheepvaart; duurzaamheid, innovatie en maintenance Brabant

Duurzaamheid

Eén van de elementen van de regeling is emissievermindering. Het gebruik van LNG draagt hieraan bij. Binnen het MIRT-onderzoek goederencorridors Oost en Zuidoost wordt als visie genoemd dat de Topcorridors in 2030 een vlot, betrouwbaar, robuust, veilig en duurzaam transportsysteem faciliteren dat niet alleen bijdraagt aan een duurzame economische groei en waarbij gebruikers tevreden zijn, maar dat die groei ook samengaat met een optimale leefkwaliteit en woonomgeving langs de corridors. Eén van de doelen die hierbij horen is het 'vergroten van de leefbaarheid en duurzaamheid.' Een concrete actie die hieruit voortvloeit en daarmee inspeelt op de SDS is het realiseren van een dekkend netwerk van LNG bunkervulpunten voor de binnenvaart en het wegtransport. De primaire rol hierin ligt bij regionale, gemeentelijke overheden en marktpartijen.

De provincie richt zich vanuit het perspectief van duurzaamheid op multimodaal vervoer en heeft men geen directe taak op duurzaamheid van de binnenvaart.

Innovatie

Werkendam is binnen Brabant de maritieme hotspot én onderdeel van de [Maritieme Delta](#), het gebied van de Tweede Maasvlakte tot en met Gorinchem en Werkendam. Maritieme Delta is een samenwerkingsverband van bedrijven, overheden en onderwijsinstellingen in de Maritieme Delta. Zij wil de maritieme sector verder versterken door zich in te zetten op o.a. de thema's: innovatie, onderwijs & arbeidsmarkt. Ter bevordering van innovatie zijn op de website van Maritime Delta beschikbare instrumenten, faciliteiten en diensten vermeld. Het thema onderwijs & arbeidsmarkt heeft een directe relatie met [Techniekpact](#)-samenwerking, geïnitieerd vanuit de rijksoverheid, in landsdeel Zuidwest. Het doel van het Techniekpact is dat de uitvoering aansluit bij de ambities van de regio, zoals de maritieme sector. Met de aansluiting van het onderwijs op de regionale arbeidsmarkt én het behouden van voldoende werkgelegenheid binnen de technische sector, geeft dit een stimulans voor innovatie..

Werkendam heeft zelf zijn topsector vormgegeven in [Werkendam Maritime Industries](#), een project dat tot stand gekomen is met de provinciale subsidieregeling Regionaal Economisch Actieprogramma. Hierbinnen werken 38 bedrijven, die maritieme activiteiten ontplooiën, samen om hun ambitie waar te maken: 'een maritiem topcluster worden door een betere (internationale) profilering én een betere samenwerking en kennisdeling tussen ondernemers, overheid en onderwijs- en onderzoeksinstellingen.

Ook zijn er al marktpartijen die de handschoen zelf oppakken in innovatie. Zo zijn de [eerste hybride schepen](#) ontwikkeld, die bijdragen aan de verduurzaming scheepvaart. Hybride aandrijving is ook interessant voor bestaande binnenschepen.

Innovatieprogramma Maintenance & Services Brabant

Afgelopen 23 mei heeft het college van GS het Innovatieprogramma Maintenance & Services Brabant vastgesteld. Dit betreft een uitvoeringsprogramma 2017-2020, dat

Datum

11 juli 2017

Stuknummer

4196074

onderdeel uitmaakt van het Economisch Programma Brabant. De scope is daarbij gericht op het creëren van (extra) business, bedrijvigheid en werkgelegenheid in de onderhoudssector gerelateerd aan aerospace en hightech én op cross-overs met en vanuit andere kansrijke sectoren zoals energie, maritiem en automotive. De F-35 straaljager fungeert binnen het geheel als belangrijke katalysator.

Datum

11 juli 2017

Stuknummer

4196074

De kracht van het innovatieprogramma ligt in het opereren vanuit één stevig en onderscheidend triple-helix samenwerkingsverband, waarbij eenieder haar eigen rollen en verantwoordelijkheden heeft én de beschikbaarheid van (aanvullende) financiering niet vooruitloopt op de totstandkoming van kwalitatieve projectvoorstellen en businessplannen.

Zoals aangegeven heeft maritiem reeds de aandacht en zal komende periode i.s.m. de partners worden bekeken vanuit welke programmaliijnen en innovatiethema's initiatieven kunnen worden opgepakt en uitgewerkt. Denk hierbij o.a. aan 3D printing vanuit de programmaliijn Smart Tools en New Methods / Design vanuit de programmaliijn New Materials.

Mogelijkheden tot verduurzaming scheepvaart

Er zijn al verschillende initiatieven ontplooid om te komen tot verduurzaming scheepvaart voorafgaand aan de SDS. Voorbeelden zijn:

- a. [CLINSH](#) (Clean INland Shipping) is een Europees demonstratieproject van 17 internationale partners dat investeert in duurzaam vervoer over water. Geen Brabantse partners zijn hierin betrokken. Het project brengt de effectiviteit en kosten van emissie-reducerende technieken en alternatieve brandstoffen vanuit de praktijk in kaart. CLINSH is op 1 september 2016 officieel van start gegaan en wordt ondersteund door het Europese LIFE fonds. De totale projectkosten zijn ruim € 8,5 miljoen. Op 29 mei 2017 is de tender voor dit project gesloten.
- b. De [subsidieregeling Innovaties Duurzame Binnenvaart](#), vanuit het Ministerie van Infrastructuur en Milieu, stond tot en met 1 maart 2017 open voor projecten die gericht waren op:
 - het gebruik van alternatieve brandstoffen (bv. LNG, liquid natural gas);
 - alternatief motorgebruik;
 - voor- of nabehandelingstechnieken;
 - motormanagement;
 - inrichting en gebruik van het schip ten behoeve van de reductie van CO₂-, NO_x- en PM-emissies en/of methaanslip bij de voortstuwing van binnenschepen.

Daarnaast zijn er andere trajecten die kunnen bijdragen aan verduurzaming, zoals:

- a. het Europees fonds [Connecting Europe Facility \(CEF\) for Transport](#). Met de call van februari 2017 lag voor de sector kansen om bijvoorbeeld meerkosten van milieu-investeringen zoals LNG, CNG (compressed natural gas) of waterstof gefinancierd te krijgen. Dit fonds wordt benoemd het [verslag](#) van een bijeenkomst van het Platform Schone Scheepvaart waarin tevens geconcludeerd wordt dat 'incentives kunnen zorgen voor versnelling in verduurzaming van de scheepvaart'.

- b. de vorig jaar afgesloten overeenkomst tussen de European Investment Bank en de Franse bank Société Générale om € 150 miljoen te gaan investeren in scheepsbouw-projecten die duurzaam transport en bescherming van het milieu bevorderen. De investering speelt in op het emissieplafond van zwaveloxide zoals is besloten door het IMO.
- c. de [binnenvaart kredietunie](#) dat ook voor binnenvaartondernemers een loket is die willen innoveren maar geen lening krijgen bij banken terwijl Europa en Nederland het belang van duurzaam vervoer benadrukt.

Datum

11 juli 2017

Stuknummer

4196074

Relevante organisaties

Binnen de provincie wordt ingezet op multimodaal vervoer in het kader van duurzaamheid. Aanjager hiervan is [MCA Brabant](#), maar ook sturend op het bevorderen van multimodaal vervoer. Niet specifiek gericht op duurzaamheid van scheepvaart, maar in hun hoedanigheid kan zij wel marktpartijen stimuleren om zaken op te pakken, te initiëren. Wel richt de instantie [EICB](#) (Expertise- en InnovatieCentrum Binnenvaart) zich specifiek op projecten rond duurzaamheid, vermindering CO₂, etc. Zij waren ook het aanspreekpunt voor aanvragers van de regeling 'Innovaties Duurzame Binnenvaart'.

Conclusie

De roep om duurzaamheid van scheepvaart/scheepsbouw is groot, zo blijkt ook uit omslagverhaal in het [Financieele Dagblad](#) van 29 mei 2017. Er zijn verschillende initiatieven ontplooid en naar verwachting blijven initiatieven komen om duurzaamheid te stimuleren, zowel subsidies als vanuit de markt. Het probleem in de verduurzaming is vooral dat scheepvaart kapitaalintensief is en schepen zo'n 25 tot 30 jaar minimaal in de vaart zitten. Echter ook voor deze bestaande schepen zijn stapjes te zetten, bijv. in zuiniger varen.

Gezien de initiatieven die er zijn en het creëren van een level-playing field door de SDS-regeling, zal de provincie niet extra inzetten op verduurzaming scheepvaart. Ook blijkt al uit het net vastgestelde uitvoeringsprogramma maintenance & services dat scheepvaart hierin geen focus heeft. Uit voorgaande beschrijving blijkt dat er voldoende aanbod is om gebruik te maken van incentives om als sector zelf te innoveren en de duurzaamheid te vergroten. Wel zullen wij de BOM vragen om de betrokken ondernemers op deze incentives te wijzen, zoals de SDS-regeling. Ook ben ik voornemens een werkbezoek af te leggen naar Werkendam en omgeving. Hierin zal in overleg met de regio worden benadrukt om informatie voor de scheepvaartbranche goed op (gemeentelijke) websites beschikbaar te stellen.

Memo van de gedeputeerde

L.W.L. Pauli

Gedep. Economie en Internationalisering

Onderwerp

Verduurzaming scheepvaart in Brabant

Datum

11 juli 2017

Documentnummer

4196074

Aan

Provinciale Staten van
Noord-Brabant

Kopie aan

Jan Willem Stad

Van

Geachte Statenleden,

Via deze memo wil ik u graag informeren over [motie M51](#), verduurzaming scheepvaart, zoals ingediend bij de vergadering van 21 april over de Perspectiefnota.

Aanleiding

Eind 2016 is door een amendement, ingediend door de ChristenUnie, minister Kamp van Economische Zaken verplicht uitvoering te geven om € 5 miljoen in te zetten voor 'vernieuwende duurzame technologieën'. Hiervoor is een subsidieregeling duurzame scheepsbouw (SDS) samen met de brancheorganisatie [Netherlands Maritime Technology](#) ontwikkeld. Op 2 juni 2017 is deze brede regeling in de [Staatscourant](#) gepubliceerd, met de titel 'Duurzame innovatieve scheepsbouw'. Op 15 juli zal deze worden opengesteld voor aanvragen. De uitvoering ligt bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO).

Telefoon

(073) 681 25 87

Email

bpauli@brabant.nl

Bijlage(n)

-

De Europese Unie heeft ruimte gelaten om scheepsbouw te stimuleren. Nederland maakt nu, net als Duitsland, gebruik van deze mogelijkheid. Hierdoor ontstaat er nu een level playing field. De regeling biedt Nederlandse scheepswerven de kans om weer concurrerend te kunnen zijn, achterstanden in orders in te lopen. De regeling is tevens goed voor de werkgelegenheid. De komst van deze regeling sluit aan op twee beslissingen van de 'International Maritime Organisation' (IMO). Dit betreft de uitstootnormen stikstof in 2021 en de wereldwijde lage zwavelnorm die geldt vanaf 2020.

Daarnaast kan de scheepsbouw- en reparatie een zetje gebruiken sinds de zware crisis eind 2015 met een flinke daling in het aantal orders. Desondanks bleef de omzetsdaling beperkt in 2016 tot 14% voor de innovatieve scheepsbouwers en maritieme toeleveranciers.

Doel subsidieregeling

De subsidie wordt verstrekt aan een 'scheepswerf' voor een 'scheepbouwinnovatieproject'. Dit project levert een bijdrage aan duurzame ontwikkeling op één of meerdere van de volgende gebieden ([bijlage 3.19.1](#)):

- § Emissievermindering (zoals gebruik van LNG, liquid natural gas)
- § Geluid
- § Duurzame levenscyclus

§ Duurzame inzetbaarheid (vergroten van de veiligheid tijdens gebruik van het schip)

Scheepvaart; duurzaamheid, innovatie en maintenance Brabant

Duurzaamheid

Eén van de elementen van de regeling is emissievermindering. Het gebruik van LNG draagt hieraan bij. Binnen het MIRT-onderzoek goederencorridors Oost en Zuidoost wordt als visie genoemd dat de Topcorridors in 2030 een vlot, betrouwbaar, robuust, veilig en duurzaam transportsysteem faciliteren dat niet alleen bijdraagt aan een duurzame economische groei en waarbij gebruikers tevreden zijn, maar dat die groei ook samengaat met een optimale leefkwaliteit en woonomgeving langs de corridors. Eén van de doelen die hierbij horen is het 'vergroten van de leefbaarheid en duurzaamheid.' Een concrete actie die hieruit voortvloeit en daarmee inspeelt op de SDS is het realiseren van een dekkend netwerk van LNG bunkervulpunten voor de binnenvaart en het wegtransport. De primaire rol hierin ligt bij regionale, gemeentelijke overheden en marktpartijen.

De provincie richt zich vanuit het perspectief van duurzaamheid op multimodaal vervoer en heeft men geen directe taak op duurzaamheid van de binnenvaart.

Innovatie

Werkendam is binnen Brabant de maritieme hotspot én onderdeel van de [Maritieme Delta](#), het gebied van de Tweede Maasvlakte tot en met Gorinchem en Werkendam. Maritieme Delta is een samenwerkingsverband van bedrijven, overheden en onderwijsinstellingen in de Maritieme Delta. Zij wil de maritieme sector verder versterken door zich in te zetten op o.a. de thema's: innovatie, onderwijs & arbeidsmarkt. Ter bevordering van innovatie zijn op de website van Maritime Delta beschikbare instrumenten, faciliteiten en diensten vermeld. Het thema onderwijs & arbeidsmarkt heeft een directe relatie met [Techniekpact](#)-samenwerking, geïnitieerd vanuit de rijksoverheid, in landsdeel Zuidwest. Het doel van het Techniekpact is dat de uitvoering aansluit bij de ambities van de regio, zoals de maritieme sector. Met de aansluiting van het onderwijs op de regionale arbeidsmarkt én het behouden van voldoende werkgelegenheid binnen de technische sector, geeft dit een stimulans voor innovatie..

Werkendam heeft zelf zijn topsector vormgegeven in [Werkendam Maritime Industries](#), een project dat tot stand gekomen is met de provinciale subsidieregeling Regionaal Economisch Actieprogramma. Hierbinnen werken 38 bedrijven, die maritieme activiteiten ontplooiën, samen om hun ambitie waar te maken: 'een maritiem topcluster worden door een betere (internationale) profilering én een betere samenwerking en kennisdeling tussen ondernemers, overheid en onderwijs- en onderzoeksinstellingen.

Ook zijn er al marktpartijen die de handschoen zelf oppakken in innovatie. Zo zijn de [eerste hybride schepen](#) ontwikkeld, die bijdragen aan de verduurzaming scheepvaart. Hybride aandrijving is ook interessant voor bestaande binnenschepen.

Innovatieprogramma Maintenance & Services Brabant

Afgelopen 23 mei heeft het college van GS het Innovatieprogramma Maintenance & Services Brabant vastgesteld. Dit betreft een uitvoeringsprogramma 2017-2020, dat

Datum

11 juli 2017

Stuknummer

4196074

onderdeel uitmaakt van het Economisch Programma Brabant. De scope is daarbij gericht op het creëren van (extra) business, bedrijvigheid en werkgelegenheid in de onderhoudssector gerelateerd aan aerospace en hightech én op cross-overs met en vanuit andere kansrijke sectoren zoals energie, maritiem en automotive. De F-35 straaljager fungeert binnen het geheel als belangrijke katalysator.

Datum

11 juli 2017

Stuknummer

4196074

De kracht van het innovatieprogramma ligt in het opereren vanuit één stevig en onderscheidend triple-helix samenwerkingsverband, waarbij eenieder haar eigen rollen en verantwoordelijkheden heeft én de beschikbaarheid van (aanvullende) financiering niet vooruitloopt op de totstandkoming van kwalitatieve projectvoorstellen en businessplannen.

Zoals aangegeven heeft maritiem reeds de aandacht en zal komende periode i.s.m. de partners worden bekeken vanuit welke programmaliijnen en innovatiethema's initiatieven kunnen worden opgepakt en uitgewerkt. Denk hierbij o.a. aan 3D printing vanuit de programmaliijn Smart Tools en New Methods / Design vanuit de programmaliijn New Materials.

Mogelijkheden tot verduurzaming scheepvaart

Er zijn al verschillende initiatieven ontplooid om te komen tot verduurzaming scheepvaart voorafgaand aan de SDS. Voorbeelden zijn:

- a. [CLINSH](#) (Clean INland Shipping) is een Europees demonstratieproject van 17 internationale partners dat investeert in duurzaam vervoer over water. Geen Brabantse partners zijn hierin betrokken. Het project brengt de effectiviteit en kosten van emissie-reducerende technieken en alternatieve brandstoffen vanuit de praktijk in kaart. CLINSH is op 1 september 2016 officieel van start gegaan en wordt ondersteund door het Europese LIFE fonds. De totale projectkosten zijn ruim € 8,5 miljoen. Op 29 mei 2017 is de tender voor dit project gesloten.
- b. De [subsidieregeling Innovaties Duurzame Binnenvaart](#), vanuit het Ministerie van Infrastructuur en Milieu, stond tot en met 1 maart 2017 open voor projecten die gericht waren op:
 - § het gebruik van alternatieve brandstoffen (bv. LNG, liquid natural gas);
 - § alternatief motorgebruik;
 - § voor- of nabehandelingstechnieken;
 - § motormanagement;
 - § inrichting en gebruik van het schip ten behoeve van de reductie van CO₂-, NO_x- en PM-emissies en/of methaanslip bij de voortstuwing van binnenschepen.

Daarnaast zijn er andere trajecten die kunnen bijdragen aan verduurzaming, zoals:

- a. het Europees fonds [Connecting Europe Facility \(CEF\) for Transport](#). Met de call van februari 2017 lag voor de sector kansen om bijvoorbeeld meerkosten van milieu-investeringen zoals LNG, CNG (compressed natural gas) of waterstof gefinancierd te krijgen. Dit fonds wordt benoemd het [verslag](#) van een bijeenkomst van het Platform Schone Scheepvaart waarin tevens geconcludeerd wordt dat 'incentives kunnen zorgen voor versnelling in verduurzaming van de scheepvaart'.

- b. de vorig jaar afgesloten overeenkomst tussen de European Investment Bank en de Franse bank Société Générale om € 150 miljoen te gaan investeren in scheepsbouw-projecten die duurzaam transport en bescherming van het milieu bevorderen. De investering speelt in op het emissieplafond van zwaveloxide zoals is besloten door het IMO.
- c. de [binnenvaart kredietunie](#) dat ook voor binnenvaartondernemers een loket is die willen innoveren maar geen lening krijgen bij banken terwijl Europa en Nederland het belang van duurzaam vervoer benadrukt.

Datum

11 juli 2017

Stuknummer

4196074

Relevante organisaties

Binnen de provincie wordt ingezet op multimodaal vervoer in het kader van duurzaamheid. Aanjager hiervan is [MCA Brabant](#), maar ook sturend op het bevorderen van multimodaal vervoer. Niet specifiek gericht op duurzaamheid van scheepvaart, maar in hun hoedanigheid kan zij wel marktpartijen stimuleren om zaken op te pakken, te initiëren. Wel richt de instantie [EICB](#) (Expertise- en InnovatieCentrum Binnenvaart) zich specifiek op projecten rond duurzaamheid, vermindering CO2, etc. Zij waren ook het aanspreekpunt voor aanvragers van de regeling 'Innovaties Duurzame Binnenvaart'.

Conclusie

De roep om duurzaamheid van scheepvaart/scheepsbouw is groot, zo blijkt ook uit omslagverhaal in het [Financieele Dagblad](#) van 29 mei 2017. Er zijn verschillende initiatieven ontplooid en naar verwachting blijven initiatieven komen om duurzaamheid te stimuleren, zowel subsidies als vanuit de markt. Het probleem in de verduurzaming is vooral dat scheepvaart kapitaalintensief is en schepen zo'n 25 tot 30 jaar minimaal in de vaart zitten. Echter ook voor deze bestaande schepen zijn stapjes te zetten, bijv. in zuiniger varen.

Gezien de initiatieven die er zijn en het creëren van een level-playing field door de SDS-regeling, zal de provincie niet extra inzetten op verduurzaming scheepvaart. Ook blijkt al uit het net vastgestelde uitvoeringsprogramma maintenance & services dat scheepvaart hierin geen focus heeft. Uit voorgaande beschrijving blijkt dat er voldoende aanbod is om gebruik te maken van incentives om als sector zelf te innoveren en de duurzaamheid te vergroten. Wel zullen wij de BOM vragen om de betrokken ondernemers op deze incentives te wijzen, zoals de SDS-regeling. Ook ben ik voornemens een werkbezoek af te leggen naar Werkendam en omgeving. Hierin zal in overleg met de regio worden benadrukt om informatie voor de scheepvaartbranche goed op (gemeentelijke) websites beschikbaar te stellen.